

## TOPLUMSAL CİNSİYET E İTLİ TEMELİNDE CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME

Yrd. Doç.Dr., Hilmiye Yasemin ÖZÜ URLU

Mersin Üniversitesi, .B.F., E-mail: [ozugurlu2001@yahoo.com](mailto:ozugurlu2001@yahoo.com)

---

### ÖZET

*Bu çalışmanın amacı toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sisteminin toplumsal cinsiyet e itli i temelinde incelenmesi ve öneminin belirlenmesidir. Oldukça yeni bir tarihe sahip olan toplumsal cinsiyet e itli i tartışmaları iktisadi ve sosyal yapının, yapıyı oluşturan kurumların ve üretilen politikaların cinsiyet körü olmasını belirlemektedir. Buradan hareketle kadının ekonomik ve sosyal yapı içinde karıştı ve cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kuramsal nedenlerini, çözüm yollarını, alternatif politika seçeneklerini araştırmaktadır. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe yaklaşımı toplumsal cinsiyet e itli i tartışmalarının merkezini oluşturmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet e itli i tartışmaları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının önemi giderek artan akademik tartışma alanı içinde yer almaktadır.*

**Anahtar Kelimeler:** *Toplumsal cinsiyet e itli i, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme,*

**JEL Kodu:** *J16, H60*

---

## GENDER SENSITIVE BUDGETING ON THE BASIS OF GENDER EQUITY

---

### ABSTRACT

*The purpose of this study is to examine the gender responsive budgetary system on the basis of gender equality and to determine its importance. Gender equality debates, which have a fairly new history, determine that the economic and social structure, the institutions and the policies created are gender-blind. From this point of view, it investigates the theoretical reasons, solution ways and alternative policy options of gender-based inequalities in economic and social structure. In this direction, the social gender sensitive budget approach is central to gender equality debates. Therefore, discussions of gender equality and understanding of gender sensitive budgeting are within the increasingly academic debate.*

**Key Words :** Gender Equality, Gender Sensitivity Budgeting, Gender Budget.

**JEL Codes:** J16, H60

## 1. G R

Ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişmeler kadın ve erkeklerin toplumsal yaşam içindeki konumlarını görece olarak deşirise de toplumsal eşitliğin rollerinde köklü bir dönüşüm ortaya çıkmamaktadır. Cinsiyet temelli toplumsal eşitlik bölümünde kadının konumu ayrılmış olarak ev içi hizmet üretimi, bakım hizmetleri vb hizmet üretim alanları ile tanımlanmakta, erkekler ise ev dışında, çalışma hayatının içinde olmaktadır. Ekonomik gelişmeler kadının eşitliğine katılım oranını yükseltmekle birlikte toplumsal eşitlik bölümü içindeki rollerinde köklü bir dönüşüm gerçekleştirilememiştir. Kadınlar ücretli kesimlerde çalışarak birlikte ev içi sorumlulukları da devam ettirmektedir. Ayrıca kadınların ev içi sorumluluğu sadece kadın kimliklerine bağlı olarak değil bir görev anlayışı içinde de değerlendirilmektedir. Bu geleneksel bakış açısının yanı sıra çalışma hayatı içinde ücret politikası ve istihdam koşulları kadınlar aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Böylece emek piyasasının kendisi kadınların ev içi konumları ile çalışma yaşamı içinde var olma koşulları arasında dolaysız bir bağlantı olarak turarak cinsiyet temelli toplumsal eşitsizlikleri artırıcı önemli bir etken görür. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sadece kadınların ev içi alandaki konumları tarafından belirlendiğini ifade etmek yanıltıcı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Kadınların emek piyasasındaki konumlarının ev içi rollerini pekiştirmediğini ifade edilebilir.(Molyneux, 2012, 147). Buradan hareketle kadının toplumsal yaşam içindeki dezavantajlı konumunun ekonomik ve sosyal süreçler tarafından yeniden üretilmekte olduğunu belirtmek gerekir. Ekonomik gelişmelere bağlı olarak kadının eşitliği istihdamı içindeki payının artması cinsiyet temelli eşitsizlikleri görünür kılmıştır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sıvanması için kamu politikası önerilerinin geliştirilmesi ve bu politikaların kamu bütçelerine yansıtılması son derece önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir. Buradan hareketle bu çalışmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sıvanmaya dönük bir kamu politikası aracı olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yöntemi ve önemi incelenmektedir.

Bu çerçevede çalışma iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde kuramsal yaklaşımlarda kadın emeğinin ele alınış biçimine kısaca değinilecektir. İkinci bölümde toplumsal cinsiyetin ana akımla sıvanması ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı ele alınacaktır.

## 2. KT SAT KURAMLARINDA KADININ KT SAD YA AMDAK YER VE TOPLUMSAL C NS YET YAKLA İMI

İktisadi yaklaşımlar ekonomik ve toplumsal eşitsizlikleri açıklamada ve bu çerçevede eşitsizliklerin kaynağını ve nedenlerini belirlemede geliştirdikleri yaklaşımlar çerçevesinde sorunların çözümlerine yönelik olarak farklı politika seçenekleri önermektedir. Bu anlamda iktisadi yaklaşımlar en genel anlamıyla ikiye ayrılabilir. Bunlardan ilki iktisadi yapıyı deşlendirmelerinde ve eşitsizlik sorunlarında kapitalist üretim tarzını esas alan ve çözümlerin kapitalist sistemin eşitsizliği içinde bulunabileceğini kabul eden liberal iktisat kuramına dayalı yaklaşımlar olarak tanımlanabilir. İkinci yaklaşım ise kapitalist sistemin eşitsizliği içinde önerilen çözümlerin eşitsizlikleri gidermekte yetersiz kalacağını, eşitsizliklerin giderilmesinin farklı toplumsal örgütlenme modellerini ve biçimlerini gerektirdiğini savunan Marksist iktisat kuramlarıdır. (Arın,2013, 512).

Arın (2013, 512), Liberal iktisat kuramına dayalı yaklaşımları, cinsiyet temelindeki eşitsizliklere bakı açılarındaki farkları dikkate alarak muhafazakâr liberalizm, klasik liberalizm ve sosyal liberalizm olmak üzere üçe ayırmaktadır. Kadının iktisadi konumu söz konusu liberalizm türlerinde onun piyasa mekanizmasına ve piyasa ilikilerine nasıl girdi i ile ilgili kilendirilmiştir. Muhafazakar liberalizmde piyasa ilikilerine girerken var olan eşitsizlikler veri olarak alınmaktadır. Ortaya çıkan eşitsizlikler piyasanın do al i leyi i olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım göre herhangi bir bireyin elde etti i gelir, servet, beceri vb. onun verimlilik düzeyine ba lı olarak belirlenir. Bireyler rasyoneldir ve seçi lerinde özgürdür. Dolayısıyla e er yeterince gelir elde edemiyorsa bu onların tercihleri ile ilgilidir. Örne in “özgür” seçi kuralları içinde kadınlar i gücü piyasasına girerken beceri kazanmak konusunda rasyonel davranı temelinde karar verebilirler. Kararlarının sonuçlarını da piyasa i leyi i içinde alırlar (Arın,2013,512-513). Klasik liberalizm neoklasik iktisat ile ilgili kilendirilebilir. Buna göre, neoklasik iktisat yaklaşımı da özü itibari ile rasyonel, dı sal kısıtlara ba lı olarak fayda ve kar maksimizasyonunu gerçekle tirebilen, tercih ve seçimlerinde di er ekonomik karar birimlerinden ba ımsız davranan birey varsayımına dayanmaktadır. (Özkaplan, 2009, 16) . Neoklasik yaklaşımda gelir e eşitsizlikleri bireylerin sahip oldukları bilgi ve beceri donanımları ile ilgili kilendirilmektedir. gücünün sahip oldu u donanım onun üretim sürecindeki verimlili ini belirlemede dolayısıyla ücret düzeyini belirlemektedir. gücü piyasası arz ve talep ko ullarına göre çalı maktadır. Bu yaklaşım toplumsal cinsiyet e eşitsizli ini kabul etmemektedir. Kadınlarda erkekler gibi rasyonel davranı biçimi geli tirebilir. E er geli tiremiyorlarsa bu i gücü piyasasından dı lanmalarına veya dü ük ücretlendirilmeye neden olabilir. Ancak bu kadın kimlikleri ile ilgili kilendirilmemektedir (Arın, 2013,513-515).

Son yaklaşım biçimi sosyal liberalizmin a ırlıklı olarak refah devleti uygulamalarına ve Keynesyen politikalara dayandı nı ifade etmek mümkündür. Bu yaklaşım göre kadın ve erkeklerin biçimsel olarak e it haklara dayalı rekabet etme olanakları olmakla birlikte piyasa i leyi i içinde fiili durum kadınların aleyhine gerçekle mektedir (Arın, 2013, 516- 517). Keynesyen yaklaşım neoklasik (günümüzdeki izdü ümü neo-liberal politikalar) yaklaşım göre tercih edilebilir olmakla birlikte bu yaklaşımda da ev geçindirme rolünü üstlenmi olan erke e istihdam süreçlerinde açık ya da örtük olarak öncelik tanınmaktadır. Bununla birlikte Elson (2004)' ın belirtti i gibi Keynesyen yaklaşım di er iki yaklaşıma göre kamu bütçesinin yapısını düzenlemekle ilgili olarak hükümetlere iradi karar yetkisini bırakmı olması nedeniyle kamu harcamalarının ve vergilerin kadınlar lehine yeniden düzenlenmesine olanak tanımaktadır (Elson, 2004). Ancak Keynesyen yaklaşımın daha geni bir mali alan olu turma potansiyeline ra men asıl belirleyici olan toplumsal cinsiyet e itli i soruna bakı açısıdır. Sosyal liberalizm olarak Arın (2013) tarafından yapılan ayırım ile birbirini tamamlayan bir bütünsellik içinde dü ünüldü ünde, Keynesyen yaklaşımın do rudan cinsiyete dayalı eşitsizli i giderici ayrımcı politika önerilerinin bulundu unu belirlemek oldukça güçtür. Bu anlamda Keynesyen yaklaşımı neoklasik yaklaşımdan farklı kılan yoksullu un azaltılması ve gelir bölü ümü politikalarını esas alan sosyal reform uygulamalarını içermesidir. Böylece iktisadi ya amda güçsüz olan grupların bu arada kadınlarında durumunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Özetlemek gerekirse, sosyal liberalizm ve iktisat politikalarındaki uzantısı olarak de erlendirilebilecek Keynesyen yaklaşım iktisadi ve sosyal ya amda dezavantajlı guruplara yönelik fırsat e itli i ve pozitif ayrımcılık politikası önerileri geli tirmesi ile daha önce sözü edilen yaklaşımlardan ayrılmaktadır. (Arın, 2013, 518) Ancak tekrar etmi olmak pahasına, salt cinsiyet e eşitsizli ini giderici politika önerilerini geli tirdi ini belirlemek güç görünmektedir.

Liberal iktisat kuramına dayalı yaklaşımlara alternatif olarak geliştirilen ikinci temel yaklaşım ise her türlü toplumsal bölüme dayalı eşitsizliklerin giderilmesinde farklı toplumsal örgütlenme modellerine gerek olduğunu belirleyen Marksist kuramdır. Marksist kuram toplumsal eşitsizlikleri kapitalist sistemin dayandığı üretim ilişkilerine bağlamaktadır. Marksist kurama göre kapitalist ilişkiler çerçevesinde kalarak eşitsizliği giderme politikaları diğer bir ifade ile sosyal liberalizm tarafından önerilen fırsat eşitliği ve pozitif ayrımcılığa dayalı politikalar son derece önemli olmakla birlikte yeterli değildir. Çünkü bu tür politikalar toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununa sınırlı çözümler üretmektedir. Marksist yaklaşıma göre emek gücünün yeniden üretim maliyetleri olarak tanımlanan bir takım hizmetlerin tamamının toplumsallaşması mümkün değildir. Özellikle kriz dinamiklerinin süreklilik gösterdiği kapitalist ekonomik krizi, ev içi hizmetler, hasta bakım hizmetleri gibi hizmet türlerinin bireysel sorumluluk alanlarına bırakılmasına neden olmaktadır (Arın,2013, 521). Marksist kuram ev içi hizmetleri, çocuk bakımı vb. hizmetleri kadının görünmeyen emeği olarak tanımlamaktadır. Bu tür hizmetler için harcanan emek cinsiyete dayalı bölüme ve toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde harcanan emektir. Bu tür emek süreçlerinin görünmeyen emek olarak tanımlanmasının en önemli nedenlerinden birisi doğallıktan bir emek biçimi olmasıdır. Kadınlar tarafından yapılan sözkonusu işler kadınların doğaları gereği yatkın olduğu işler olarak kabul edilir. Görünmeyen emek olarak tanımlanmasının bir diğer nedeni ev içinde yapılan işlerin belirlenmiş bir mesai saatine tabii olmamasıdır. Bunun yanı sıra ev içi hizmet üretimine ayrılan emek karlıksızdır ve bu nedenle görünmez olmaktadır. (Savran, 2008,10-11)

Son olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımının gelişimine son derece önemli katkılar da bulunan feminist iktisat yaklaşımına değinerek toplumsal cinsiyet eşitliğini ilkin kuramsal çerçeve tamamlanabilir. Feminist iktisat iktisadi kültür, güç ilişkileri ve deşimin ayrılmaz bir parçası ve toplumsal bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda feminist iktisat kadınların ve diğer dezavantajlı grupların koşullarını daha insani ve toplumsal temelde geliştirici iktisat politikalarının oluşturulmasına olanak tanımaktadır. (Serdaroğlu, 2008). Feminist iktisadın toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe yaklaşımının gelişimine katkısı makro ekonominin ve makro ekonomik politikaların toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilmesine yönelik geliştirdiği yaklaşımlarda kendini göstermektedir. Bu çerçevede feminist iktisat, karlı olmayan (ödenmiş - paid economy) ekonomik faaliyetler ile bakım hizmetleri arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Yanı sıra kadın ve erkek emeğinin gelir getirici ve karlı olmayan ekonomik faaliyetlerde kullanımı ile üretim ve yeniden üretim arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Diğer taraftan maliye ve para politikalarının toplumsal cinsiyet temelinde analizini içermektedir. Mikro ekonomik boyutu ile hane halkları arasında ve hane halkı içinde cinsiyet temelli bölüme incelemesi yapmaktadır. Buna paralel olarak kadın ve erkekler arasında tüketim, tasarruf, yatırım eğilimine dönük davranışsal farkları da erlendirmektedir (Şahin, 2012, 7-9). Bu anlamda bütün toplumsal kategorileri, aralarındaki ilişkileri kapsayacak biçimde bütünsel (holistik) bir perspektif sunan feminist iktisadın heterodoks iktisat yaklaşımının içinde de erlendirilmesi mümkündür.

Özetle feminist iktisat ile değerlendirilebilecek toplumsal cinsiyet yaklaşımında, “cinsiyet ve/veya cinsler” ile “toplumsal cinsiyet” arasında bir ayrım yapılmaktadır. “Cinsiyet” kadın ve erkek arasında biyolojik ve fizyolojik farklılıklar olarak tanımlanmaktadır. “Toplumsal cinsiyet” ise kadınlara ve erkeklere toplumsal ve kültürel düzeyde yüklenen rolleri ve anlam bütünlüğü ifade etmektedir. (IFAD, 1999, 4-KEFEK,2014, 1). Bu çerçevede toplumsal cinsiyet yaklaşımı kadın ve erkek arasındaki ilişkilerin sosyal olarak nasıl kurulduğunu ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımın asıl hedefi kadın-erkek arasında toplumsal rollerine bağlı olarak ortaya çıkan ayrıma dayalı

politika ve kaynak da ılımına müdahale etmek olarak ifade edilebilir. Bu yakla ım cinsiyete dayalı toplumsal i bölümü çerçevesinde erkeklerin görelî avantajları ile kadınların dezavantajları arasında güçlü ba lantılar kurmaktadır (Erkan vd., 2012, 86-87). Dolayısıyla bu ba lantılar kadınlık ve erkekli e farklı rol ve sorumlulukların tanımlanmasını beraberinde getirmektedir. Kadınlar ev ve aile alanının sınırları içinde hareket ederken erkekler ise kamusal alanın içinde yer almaktadır. Böylece erkek odaklı bakı açısı ve normlar toplumun bütünü için genel kabul görmektedir. Bu e ilimin do al bir uzantısı olarak bütün politikalar ve kurumlar erkek bakı açısına ve normlarına uygun olarak düzenlenmi olmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı bu i bölümünün sonucu olarak kadınlar siyasal, sosyal süreçlerin içinde erkekler ile e it düzeyde yer alamamakta ve kamusal alanda ekonomik, sosyal ve siyasal hakların kullanımında erkeklerin çok gerisinde kalmaktadır. Toplumsal cinsiyet e itli i yakla ımı, erkek ve kadın arasındaki farkların yanı sıra kadınların ve erkeklerin kendi içlerindeki farkları da çözümlene ve tartı ma alanına dâhil etmektedir. (Erkan vd., 2012 , 87). Böylece farklı ihtiyaçlar- e it haklar temelinde bir yakla ım biçimi geli tirmektedir. Buradan hareketle toplumsal cinsiyet e itli inin sa lanmasında son derece etkili bir araç olan toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme izleyen bölümde incelenmektedir.

### **3. TOPLUMSAL C NS YET E TL N SA LAMANIN B R ARACI OLARAK TOPLUMSAL C NS YET E TL NE DUYARLI BÜTÇELEME**

Kamu bütçeleri bir toplumsal kaynak kullanım mekanizması olarak bireylerin refah düzeyleri üzerinde do rudan etkili olmaktadır. Toplumsal ya amın farklı ihtiyaçlarını kar ılıma aracı olan bütçeler aynı zamanda üretilmesi planlanan mal ve hizmet gruplarının miktar ve bile imi konusunda da toplumsal bir fikir birli ini temsil etmektedir ( Demir, 2011, 138). Bu noktada bütçelerin bir katılım ve danı ma konusuna tabii oldu unu belirtmek gerekir. Bütçe yapma ve uygulama bir yetki alma ve kullanma sürecidir (Yılmaz vd. ,2012, 145). Bu anlamda bütçeler sadece teknik bir belge olmayıp ekonomik, sosyal ve siyasal boyutlar içermektedir. Bu noktada kamu politikalarının yöneliminin ve dayandı ı bakı açısının bütçe yapısını belirledi ini belirtmek gerekir. E itim, sa lık, güvenlik, ula tırma, barınma gibi birçok alanı kapsayan kamu politikaları toplumsal refah üzerinde önemli etkiler yaratır. Kamu politikası tasarlama ve uygulama sürecinin toplumsal yapıyı dönü türücü etkisinin oldu u ifade edilmektedir. Bu anlamda kamu politikası talepleri, siyasal sistem içinde sivil yada di er resmi kurulu larca kamu politikası olu turan siyasal karar vericilere yöneltilen eylemde bulunulması yada bulunulmaması yönündeki talepleri tanımlamaktadır ( enesen vd., 2014, 38)

Dolayısıyla kamu politikası taleplerinin kamu bütçesinde yer alması, demokratik süreçlerin geli mi olmasıyla yakından ili kili olmaktadır. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet e itli inin sa lanması ancak kamu politikalarının toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilmesi ile mümkün olabilir. Bu da toplumsal cinsiyetin ana akımla tırılması ile gerçekleştirilebilir. Toplumsal cinsiyeti ana akımla tırma, uluslararası metinlerde ilk kez 1985'de Nairobi'de gerçekleştirilen Üçüncü Dünya Kadınlar Konferansı sonuç bildirgesinde kullanılmı , 1995'de Pekin'de gerçekleştirilen Dördüncü Kadın Konferansında ise 189 ülkenin katılımı ile ortak bir deklarasyona dönü mü tür ( enesen vd., 2014, 50). Toplumsal cinsiyeti ana akımla tırma yakla ımının ayırt edici özelli i, kamu politikalarının yapısına ve süreçlerine toplumsal cinsiyete duyarlı pratikler ve normlar yerle tirerek e itli in kurumsalla masını sa lamaya çalı masıdır (Daly,2005, 435). Bu yakla ım biçimi genel olarak politika yapımcılar tarafından toplumsal cinsiyet e itli i perspektifinin politika yapım sürecinin bütün a amalarına, programlara içerilmesi, böylece politik süreçlerin geli tirilmesi, iyile tirilmesi ve yeniden de erlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır ( enesen vd. 2014,50). Toplumsal cinsiyetin ana

akımla tırılması teorik bakımdan toplumsal cinsiyet e itsizli ine dair feminist analizlerden ve kadınların insan hakları hareketinden beslenmektedir (Çelik ve Atabey, 2013, 153). Toplumsal cinsiyetin ana akımla tırılmasının gerçekleşmesi için en önemli koşul bu strateji için kaynak ayırmaktır. Kaynak ayırmak bütçeleme sürecini gerektirmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme böyle bir amaç için kullanılacak en önemli araç olma özelliğine sahiptir.

Toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme kamu politikaları oluşturma ve uygulama sürecine toplumsal cinsiyet e itli bir perspektifini yerleştirme aracı olarak son derece önemli bir öneme sahiptir. Dolayısıyla yeni bir bütçe reformu olarak ifade edilmektedir (Meriç, 2007,59). Bu anlamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kamu harcamalarının ve kamu gelirlerinin miktar ve bileşimi ile sonuçlarının toplumsal cinsiyet bakıma açısı ile analizini amaçlamaktadır. Böylece kadınların ve erkeklerin öncelikleri ve fırsatları arasındaki farklılıkların politika tasarımlarında göz önüne alınması olacaktır. Böyle bir hedefle hareket edilmediğinde, daha önce de ifade edildiği gibi kurumlara hakim olan erkek odaklı bir bakıma açısı nedeniyle bütçeler cinsiyet e itsizliğin üretilmesinin aracı olma özelliğini gösterir. Öte yandan, kamu politika tasarımında toplumsal cinsiyet e itliğin gözetilmesi hedefiyle en uygun bir bütçe kamusal kaynak dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesinin aracıdır (Kocatesen vd., 2014,59).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kadın ve erkekler için iki ayrı bütçe oluşturulması anlamına taşınmaktadır. Bu bütçeleme sistemi kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarının hangi durumlarda aynı hangi durumlarda farklı olduğunu belirlemesi ile ilgilidir. İhtiyaçlardaki farklılık kaynak tahsisindeki farklılığı beraberinde getirmektedir. Örneğin sokak aydınlatması gibi tam kamusal nitelikli bir hizmet türünden herkes faydalanmaktadır. Ancak önemli olan böyle bir hizmet türüne ilişkin olarak kadın ve erkeklerin farklı önceliklerinin olup olmadığını tespit edilmesidir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin herhangi bir bütçe sistemi ile bütünleştirilmesi ile bütçenin hazırlık amaçlarından başlayarak uygulanma ve denetim süreçlerini de kapsayacak biçimde toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilmesi amaçlanmaktadır (Çelik ve Atabey, 2013, 159). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sistemi esas olarak sadece kadınları değil bütün toplumsal olarak dezavantajlı kesimleri kapsamaktadır. Özetle, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sisteminin temel gerekçesini, eşit hakları ve farklı ihtiyaçları olan toplumsal kesimlerin daha spesifik biçimde dezavantajlı olarak kabul edilen toplumsal kategorilerin, toplumsal üretimden alacakları pay konusunda adaletli bir dağılım mekanizmasının bütçe yoluyla oluşturulmasını sağlamaktır.

#### 4. SONUÇ

Toplumsal cinsiyet temelli bütçe sisteminin önemi eşit hakları ve farklı ihtiyaçları görünür kılmak biçiminde özetlenebilir. Bu anlamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme toplumsal cinsiyet e itli bir perspektifinin ana akımla tırılmasını ve böylece kamu politikalarına ve kurumsal yapılara dahil edilmesini sağlayan en önemli politika aracı niteliğine taşınmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe yapısının oluşturulması için bütün tarafları kapsayacak biçimde fakat farklılıkları gözeten bütünsel ve kavrayıcı bir bakıma açısına gereksinim vardır. Bunun yanı sıra böyle bir bütçeleme sürecinin oluşturulması erkek ve kadınların toplumsal varoluş koşullarından ve ekonomik süreçlerin ortaya çıkardığı farklı ihtiyaçları olduğunu saptamasını gerektirmektedir. Son olarak uygulanabilirliği demokratik ve katılımcı mekanizmaların oluşturulması ile ilgilidir.

**KAYNAKÇA**

- ARIN, T., (2013), ktisat Kuramının kadın Sorununa Bakı ı, *Kriz, Devlet, ktisat ve Sosyal Güvenlik Politikaları: Seçilmi Yazılar*, içinde, der: Cengiz Arın, Bilgi Üniversitesi Yayını, 511-522, stanbul.
- ÇEL K, Ö., ve ATABEY,S.E, (2013), Toplumsal Cinsiyetin Ana Akımla tırılması ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol:13,sayı:4 , 151-166.
- DALY, M., (2005), Gender Mainstreaming in Theory and Practice , *Social Politics: International Studies in Gender, State and Society*, Volume 12, Number 3, Fall 2005, pp. 433-450
- DEM R, M., (2011), Devlet Bütçesinin Cinsiyet E itli ini Sa lamadaki Rolü ve Türkiye, *Bütçe Dünyası Dergisi*, sayı: 35, 136-150.
- ELSON , D., (2004) , Gender Equality, Public Finance And Globalization, *Conference on Egalitarian Development in the Era of Globalization in Honor of Professor Keith Griffin*,
- ERKAN,B VE ENTÜRK, M., AKBA , Y.E., PAKSOY,S., (2012), Dünyada ve Türkiyede Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaımı), *International Journal of Economic and Administrative Studies*, number :9, Summer, 85-106.
- INTERNATIONAL FUND FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT (IFAD) , (1999) , *An IFAD Approach to Gender Mainstreaming*,
- TBMM Kadın Erkek Fırsat E itli i Komisyonu, (2014) , *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu*, TBMM KEFEK Yayınları, Yayın No: 14, Ankara.
- MER Ç,M.,(2007), Feminizme Mali Bakı (Cinsiyete Duyarlı Bütçeler) , *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, Cilt: 44, Sayı:509, 58-66.
- MOLYNEUX, M. (2012), Ev Eme i Tartı ması ve Ötesi, içinde *Kadının Görünmeyen Eme i*, hazırlayanlar: G. Acar Savran- N Tura Demiryontan, Yordam Kitap,115-155.
- ÖZKAPLAN, N.(2009), Duygusal Emek ve Kadın i i/Erkek i i, *Çalı ma ve Toplum*, sayı:21, 15-23.
- SAVRAN, G.A., (2008) , Önsöz , *Kadının Görünmeyen Eme i*, hazırlayanlar: G. Acar Savran- N Tura Demiryontan, Yordam Kitap
- SERDARO LU, U., (2008), Feminist ktisat Bilimi Sorguluyor, *Ekonomik Yaklaım* , vol (19), sayı: 66, 1-28.
- AH N, M., (2012) , *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Ve Türkiye: Kavram ve Yöntem Sorunları* , Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalı ma Ekonomisi ve Endüstri li kileri Ana Bilim Dalı., Ankara.
- ENESEN,G.G. VE ERGÜNE , N.,ÖNAL,Y.A.,ÇAKAR,Y.B.,YÜCEL,.Y.,(2014), Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örne i, TÜB TAK SOBAG 112K481 no'lu ara tırma projesi.

YILMAZ, H VE EM L, .F.M., KER MO LU, B., (2012) , *Yerel Yönetimler Maliyesi* , Mali Hizmetler Derne i Yayını, Yayın no:10, Ankara.